

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

МІЩАНЧУК ВІКТОРІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 378.016:78+378:37.011.3-051+159.962

**МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ СУГЕСТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
КОЗИР Алла Володимирівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, Інститут мистецтв,
професор кафедри теорії та методики
музичної освіти, хорового співу і диригування.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
РИЖИКОВ Вадим Степанович,
Українсько-арабський інститут міжнародних
відносин та лінгвістики МАУП,
завідувач кафедри теорії і методики
професійної освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
ПАРФЕНТЬЄВА Ірина Петрівна,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського,
завідувач кафедри музичного мистецтва.

Захист відбудеться «8» квітня 2015 року о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «6» березня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Інтеграція України в європейський освітній простір в умовах глобалізації, універсалізації, інформаційної технологізації потребує підготовки фахівця високого рівня освіченості, культури, професіоналізму. Модернізація системи сучасної освіти з її гуманістичною направленістю, заміною декларативності професійної підготовки її процесуальністю, забезпеченням особистісно-орієнтованого підходу направлена на формування особистості нового типу, яка здатна до концептуалізації ідей, прояву духовності, синтетичних здібностей на основі інтеграції наукових та художніх методів пізнання.

Важливу роль у процесі підготовки кваліфікованих учителів відведена музичній освіті України. Майбутній учитель музики, поєднуючи у собі риси педагога і музиканта, філософа і психолога, культуролога і митця, покликаний наповнити сенсом внутрішній образний світ школярів із урахуванням закономірностей музичного мистецтва та можливостей сучасних форм художнього мислення, а саме: концентрації уваги на факторах, які не можливо з'ясувати за допомогою понятійного мислення, осмисленні принципу варіативності, закономірностей сутності вселенських біоритмів та їх відображенні у музично-пластичних ритмах, осмисленні закономірностей сучасного мистецтва, що ґрунтується на механізмах тези та антитези, на включенні механізмів інтуїції. Тому актуальним завданням музично-педагогічної освіти є удосконалення музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики мистецьких та музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів.

У науковій літературі питання фахової підготовки майбутніх учителів музики висвітлюється в працях О. Апраксіної, Л. Арчажникової, Б. Асаф'єва, А. Козир, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Ципіна, О. Щолокової та ін. Теоретичні та методичні проблеми музично-виконавської педагогіки обґрунтовані Л. Баренбоймом, Г. Коганом, Г. Нейгаузом, Г. Ципіним, О. Шулпяковим та ін.; питання пізнання та сприймання мистецьких явищ знайшли своє відображення у дослідженнях Б. Асаф'єва, Л. Мазеля, В. Медушевського, Е. Назайкінського, О. Рудницької, Б. Яворського та ін. Музично-виконавська підготовка майбутніх учителів музики у наукових працях розглядається в різних аспектах: інструментально-виконавська підготовка (Н. Гуральник, Л. Гусейнова, А. Душний, В. Шулґіна та ін.), вокальна та диригентсько-хорова підготовка (А. Козир, Л. Куненко, Н. Овчаренко, Т. Островська, П. Ніколаєнко та ін.). Проблемою підвищення ефективності музично-виконавської підготовки та удосконаленням виконавської майстерності займалися такі дослідники: В. Зайцева, В. Крицький, І. Мостова, Ю. Пономарьов, С. Ліпська, В. Федоришин, Т. Юник та ін.

В умовах інформатизації освіти вирішення проблеми удосконалення музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики потребує пошуку нових підходів. На нашу думку, використання сугестивних технологій у навчально-виховному процесі, що передбачає вплив на свідому й підсвідому сфери майбутніх музичних фахівців, дозволяє відтворювати не лише накопичені досвідом та науковим пошуком знання, а й сприяє утворенню нових смислів, що забезпечує цілісне сприйняття картин світу на основі поєднання механізмів логічного й образного

мислення та створення умов для розвитку творчої, нестандартно мислячої особистості, реалізації нею своїх здібностей та можливостей у музично-виконавській діяльності.

У процесі аналізу та узагальнення наукових джерел минулого й сучасності виявлено, що в теорії та практиці вищої освіти накопичено досвід, який може стати основою для використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики: визначена сфера психологічних впливів (Т. Ахмедов, М. Бурно, Г. Гончаров, У. Джеймс, Л. Добрович, М. Еріксон, К. Куліков, А. Свядош, І. Шульц та ін.); розглянуті свідомі та несвідомі механізми навіювання у філософських концепціях (А. Адлер, Ф. Гербарт, Б. Поршнев, З. Фрейд, К. Юнг) і психологічних дослідженнях (Дж. Мерфі, С. Рубінштейн, П. Симонов); досліджено праці науковців у галузі фізіології вищої нервової діяльності, які пов'язані з сугестією (Б. Хачапуридзе, І. Павлов, Б. Поршнев, І. Сеченов, Д. Узнадзе, О. Ухтомський); виявлені сугестивні аспекти мови (Б. Алякринський, Б. Велічковський, О. Журавльов, Н. Мечковська, І. Черепанова, Л. Якубинський та ін.); проаналізовані розробки сугестопедичної навчальної системи (С. Гончаров, Г. Лозанов, С. Палчевський, О. Пехота, Л. Тарасова, Т. Чубукова); вивчено досвід використання сугестії у підготовці майбутніх музичних фахівців (Г. Єржемський, А. Козир, В. Петрушин, О. Полякова, Т. Рейзенкінд, О. Рудницька, В. Федоришин).

Названі дослідження зробили вагомий внесок щодо використання сугестії та сугестивних технологій у навчально-виховному процесі. Однак, ми маємо констатувати недостатню розробленість методики використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики, яка допоможе педагогу реалізовувати передачу учням накопиченого емоційного досвіду, сприятиме формуванню асоціативного та образного мислення, синтетичних та комунікативних знань і вмінь на невербальній основі, вмінь самореалізації, усвідомленню ролі надсвідомого в ході виконання творчих завдань.

З огляду на зазначене, у вищій музично-педагогічній освіті актуальним постає питання підготовки кваліфікованого фахівця, який володіє методикою використання сугестивних технологій у музично-виконавській діяльності, спрямованою на підвищення особистісного професійного та якісного рівнів навчання. Водночас у процесі підготовки майбутніх учителів музики існує низка невідповідностей, яка потребує вивчення з точки зору теорії та практики. Зокрема є необхідність розв'язання *суперечностей* між потребами:

- модернізації музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики за допомогою використання сугестивних технологій і домінуванням традиційних методик навчання;

- підготовки вчителів музики, які володіють методикою використання сугестивних технологій у процесі музично-виконавської діяльності та недостатнім теоретичним і методичним забезпеченням цього складного динамічного процесу;

- визначення особливостей моделювання програм щодо використання сугестивних технологій, якого потребує педагогічний процес вищого навчального закладу та недостатньою розробкою його застосування у практичній діяльності майбутнього вчителя музики.

Необхідність розв'язання цих суперечностей зумовлює вибір теми дисертаційного дослідження – *«Методика використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» й кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку «Зміст, форми, методи та засоби фахової підготовки майбутніх учителів музики». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 6 від 26.12.2012) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 22.10.2013).

Мета дослідження полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності запропонованої методики музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій.

Об'єкт дослідження – процес музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – методика музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета дослідження були визначені такі **завдання**:

1. З'ясувати сутність поняття «сугестія», «сугестивна технологія» у науковій літературі.

2. Проаналізувати стан розробки досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній теорії та практиці навчальних закладів України та зарубіжжя.

3. Обґрунтувати методологічні підходи, принципи та функції музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій.

4. Теоретично узагальнити та розробити компонентну структуру, визначити критерії та показники, встановити рівні сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій.

5. Визначити, теоретично обґрунтувати та конкретизувати педагогічні умови музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій.

6. Розробити методичний інструментарій та поетапну методику музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій, експериментально перевірити її ефективність та доцільність реалізації у процесі дослідницько-експериментальної роботи.

Теоретико-методологічною основою дослідження є: положення наукових праць з педагогіки і психології щодо сучасних вимог професійної підготовки майбутніх учителів (С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Лещенко, Н. Ничкало, С. Пехота, Т. Рейзенкінд, С. Сисоева та ін.); педагогічні напрацювання, що стосуються підготовки майбутніх учителів музики (О. Апраксина, Л. Арчажникова, Г. Падалка,

О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.); дослідження у сфері філософії та психології про свідомі й несвідомі механізми навіювання (А. Адлер, Б. Поршнев, С. Рубінштейн, П. Симонов, Д. Узнадзе, З. Фрейд, К. Юнг та ін.); фундаментальні праці видатних психологів з питань сугестії (Т. Ахмедов, Г. Гончаров, І. Монахова та ін.); концепції використання сугестивних технологій у навчально-виховному процесі (В. Бехтерев, С. Гончаров, Г. Лозанов, С. Пальчевський, Л. Тарасова, Т. Чубукова та ін.); положення про застосування сугестивних засобів та сугестивних технологій у підготовці майбутніх учителів музики (Е. Економова, Г. Єржемський, А. Козир, Л. Масол, В. Петрушин, О. Полякова, Т. Рейзенкінд, О. Рудницька, В. Федоришин та ін.); теоретико-методичні засади музично-виконавської підготовки фахівців музичного мистецтва (Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, Г. Коган, В. Крицький, Г. Нейгауз, Г. Ципін та ін.).

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз наукової та навчально-методичної літератури для порівняння, зіставлення різних підходів до обраної проблеми, визначення її теоретичних основ, понятійно-категоріального апарату; *емпіричні* – спостереження, анкетування, бесіди, тестування, опитування, інтерв'ювання, експертних оцінок, ілюстрації, пояснення, вирішення творчих завдань, педагогічне прогнозування, педагогічний експеримент для виявлення результатів експериментальної роботи; *статистичні* – кількісний та якісний аналіз емпіричних даних.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– визначено поняття «сугестивна технологія у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики», введено дане поняття до наукового обігу;

– виокремлено функції, розроблено структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій;

– розроблено методичне забезпечення та поетапна методика музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій, яка спрямована на підвищення ефективності означеного процесу;

– систематизовано методологічні підходи і принципи музично-виконавського навчання; обґрунтовано педагогічні умови досліджуваного феномена;

– *дістала подальшого розвитку* проблема удосконалення музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій у вищих музичних навчальних закладах України.

Практичне значення дослідження полягає у можливості удосконалення процесу музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики засобами сугестивних технологій та впровадження авторських методичних розробок у навчальний процес вищої школи. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використанні для оновлення змісту лекційних, практичних, індивідуальних занять з основного та додаткового інструменту, концертмейстерського класу, хорового диригування, проведення занять у навчальних творчих колективах Інститутів мистецтв. На базі дисертації можна сформулювати методичний курс інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики, що сприятиме поліпшенню музично-виконавських знань, умінь та навичок студента, гармонізації його внутрішнього стану та розкриттю резервних можливостей, створенню атмосфери психологічного комфорту для побудови діалогових відносин

між учасниками навчально-виховного процесу, що дозволить майбутньому фахівцю самореалізуватись у практичній діяльності.

Основні положення дисертації з проблеми використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики *впроваджено* в навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1384 від 26.06.2014); Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка (довідка № 05-16/38 від 10.06.2014); Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» (довідка №02/02-254/3 від 19.06.2014); Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (довідка № 1319 від 27.06.2014).

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження обговорювались на: *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2007); «Громадянське суспільство та проблеми становлення особистості» (Кривий Ріг, 2008); «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2009, 2013); на міжнародній науково-методичній конференції «Мистецька освіта у вимірах сучасності» (Київ, 2014); *всеукраїнських науково-практичних конференціях*: «Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології) – 2006» (Кривий Ріг, 2006); «Сучасні освітні технології у професійній підготовці вчителя мистецьких дисциплін» (Кривий Ріг, 2007); «Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя музики в умовах впровадження інноваційно-освітніх технологій» (Суми, 2008); «Шляхи гармонізації знань і якостей особистості в професійній підготовці майбутнього вчителя» (Кривий Ріг, 2009); Всеукраїнському науковому семінарі «VI Педагогічні читання пам'яті О. П. Рудницької» (Київ, 2009); «Мистецька освіта в Україні (теорія, методи, технології) – 2009» (Кривий Ріг, 2009); «Формування професійно успішної особистості як ключова домінанта розвитку сучасної університетської освіти» (Миколаїв, 2012), «Музична освіта України: проблеми теорії, методики, практики» (Дрогобич, 2013); *регіональному науково-практичному семінарі*: «Формування іміджу вчителя в умовах сучасної освітньої практики» (Кривий Ріг, 2013); звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, науково-методичних семінарах кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки факультету мистецтв Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» й кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження відображено у 18 публікаціях, з них 11 – у провідних фахових виданнях з педагогіки, 1 – у міжнародному виданні.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (220 найменувань, з них 8 іноземною мовою). Загальний обсяг тексту дисертації – 259 сторінок, з них 197 сторінок основного тексту. Робота містить 12 таблиць, 5 рисунків, що разом з додатками становить 37 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито методологічні та теоретичні основи використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики, показано наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження, наведено дані щодо апробації та впровадження результатів експериментальної роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретичні аспекти дослідження проблеми використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики»* – розкрито сутність поняття «сугестія» у філософському, психологічному, фізіологічному, лінгвістичному, педагогічному та музично-виконавському аспектах, наведено історичну періодизацію, виокремлено основні види та психологічні механізми навіювання. Зроблено ретроспективний аналіз психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження, розкрито особливості використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики.

У наукових працях Т. Ахмедова, В. Бехтерева, М. Бурно, М. Геррі, Г. Гончарова, У. Джеймса, Є. Джекобсона, І. Кірша, Р. Майкла, А. Свядоца, І. Шульца та ін. розглядаються основні види та стани сугестії для управління психічним та фізичним станом людини, подолання негативних емоційних станів, вирішення конфліктних ситуацій. Дослідники Г. Гончаров, С. Пальчевський та ін. наводять історичну періодизацію сугестії (донауковий та науковий періоди); А. Адлер, Ф. Гербарт, Г. Гемгольц, І. Зязюн, Дж. Мерфі, С. Рубінштейн, П. Симонов, З. Фрейд, К. Юнг та ін. виокремлюють свідомі та несвідомі механізми навіювання, які дозволяють краще пізнати себе та оточуючий світ, природу художньої творчості та впливають на формування особистісних смислів, образного мислення людини. Вчені В. Belander-Popvassileva, С. Гончаров, Г. Лозанов, С. Пальчевський, Л. Тарасова, Т. Чубукова та ін. пропонують цілеспрямоване використання сугестивних впливів на учнів у звичайному стані свідомості для активізації резервних психічних можливостей особистості під час навчання.

Опрацювання теоретичного і практичного доробку сучасної мистецької педагогіки дало змогу окреслити основні тенденції *музично-виконавської підготовки* студентів у вищих навчальних закладах, а також уточнити сутність цього поняття, що у нашому розумінні представляє собою складний, цілісний процес, спрямований на оволодіння комплексом інтегрованих мистецьких знань (музично-теоретичних, музично-педагогічних, мистецько-виконавчих) та практичних виконавських навичок і вмінь, вивчення досвіду видатних виконавців та законів виконавської майстерності, що сприятимуть створенню самостійних, оригінальних інтерпретацій музичних творів, творчому розвитку майбутнього музичного фахівця, його особистісних і професійних якостей та здібностей, самовдосконаленню та самореалізації у творчому процесі. У працях О. Апраксіної, Л. Арчажникової, Б. Асаф'єва, А. Козир, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Ципіна, О. Щолокової та ін.) музично-виконавська підготовка майбутніх учителів музики виступає невід'ємною складовою фахової мистецької освіти, яка передбачає володіння не лише професійними знаннями, вміннями і навичками, а й відповідними особистісними та

вагомими професійними якостями, необхідними для створення особливої атмосфери навчання, збагачення внутрішнього світу школярів, розширення меж їх образних уявлень, підвищення рівня музичної культури.

Удосконалення музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики можливе за умови ефективного використання сугестивних технологій у процесі музичного навчання дозволяє здійснювати вплив на свідому й підсвідому сферу особистості за допомогою вербальних, невербальних та музично-виконавських засобів навчання. Запропоновані інновації у підготовці майбутніх учителів музики сприятимуть стимулюванню фантазії, осягненню і проникненню в сутність музичних творів, створенню атмосфери психологічного комфорту між учасниками навчального процесу, розкриттю внутрішнього потенціалу студентів, що допомагає особистості реалізувати свої здібності та можливості у практичній діяльності. Теоретичне осмислення визначеної проблеми дозволило з'ясувати, що використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики передбачає організацію *психічно-динамічного комплексного процесу, що ґрунтується на впливах партнерів на свідомому й підсвідомому рівнях в умовах психологічного комфорту, в ході якого розвиваються та формуються певні музично-художні уявлення особистості, не притаманні їй раніше для створення та реалізації оригінальних концепцій музичних творів у виконавському процесі.*

Обґрунтовано *методологічні підходи* до музично-виконавської підготовки майбутніх учителів з використанням сугестивних технологій, а саме: *гуманістичний, системно-цілісний, особистісно-орієнтований, акмеологічний та культурологічний.*

Так, *гуманістичний підхід* ґрунтується на ставленні педагога до студента як до унікальної цілісної особистості, активного суб'єкта навчального процесу й сприяє створенню позитивної атмосфери для самовираження, самовдосконалення, реалізації її можливостей у творчій діяльності. *Системно-цілісний підхід* дозволяє дослідити музично-виконавську підготовку з використанням сугестивних технологій як складне багатоаспектне утворення взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів і розглянути їх як єдине ціле, об'єднати та систематизувати отриманні знання, сформувані професійні уміння та навички для практичного застосування у мистецькій діяльності. *Особистісно-орієнтований підхід* ґрунтується на визначенні особистості як центральної фігури музично-виконавської діяльності з її неповторністю та самобутністю, що передбачає врахування її потреб, мотивів, інтересів для побудови власних стратегічних шляхів подальшої самореалізації у практичній діяльності. Запровадження *акмеологічного підходу* в музично-виконавській підготовці майбутніх фахівців передбачає створення відповідної атмосфери успіху та творчості, де сугестивний вплив викладача на студентів відбувається з метою підвищення їх внутрішнього творчого потенціалу, що орієнтує особистість на досягнення високого рівня психолого-педагогічних знань, розвитку професійних умінь та навичок. *Культурологічний підхід* спрямований на засвоєння майбутніми вчителями музики і збереження світового та національного культурного досвіду, прийнятті соціокультурних норм та формуванні ціннісних орієнтацій у житті, науці та мистецтві. Вивчення, осягнення та розуміння мистецьких цінностей минулого дозволяє глибоко зазирнути в сучасні музичні композиції, сприяє

формуванню творчих здібностей особистості, створенню своєї інтерпретаційної концепції музичного твору.

У **другому розділі** – «*Методичне забезпечення музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій*» – визначено компонентну структуру музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики, представлено критерії та показники означеного феномена, виокремлено місце музично-виконавської підготовки у структурі фахового становлення майбутнього вчителя музики, наголошено на доцільності використання сугестивних технологій у навчально-виховному процесі вищої школи мистецької освіти.

У відповідності до теоретико-методологічних основ музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій нами була розроблена структура означеного феномена. До структурного складу вищесказаної підготовки нами було віднесено такі взаємопов'язані й взаємозумовлені **компоненти**: *мотиваційно-спрямований* (передбачає інтерес до музично-виконавської діяльності, бажання майбутніх учителів музики пізнавати закони виконавської майстерності, виражає високу ступінь сформованості мотивації щодо музично-виконавської підготовки, ставлення студентів до музичного мистецтва); *комунікативно-компетентнісний* (представлений сукупністю музично-комунікативних, психолого-педагогічних, музично-педагогічних, організаційно-комунікативних знань, умінь і навичок, необхідних майбутньому вчителю музики для організації творчої взаємодії за допомогою вербальних, невербальних і музично-виконавських засобів спілкування); *діяльнісно-творчий* (виражає здатність до самостійної, оригінальної музично-виконавської діяльності загалом і творчо-інтерпретаційної роботи майбутніх учителів музики зокрема, включає володіння інструментарієм саморегуляції в процесі виконання музичних творів, що обумовлює їх виконавську надійність щодо донесення до слухача результатів цієї роботи).

Відповідно до змісту структурних компонентів нами були визначені критерії та показники сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій. *Критерієм мотиваційно-спрямованого компоненту* визначено *ступінь сформованості мотиваційної спрямованості майбутніх учителів музики у процесі музично-виконавської підготовки* (показники: наявність художньо-естетичної потреби до оволодіння музично-виконавськими знаннями і сугестивними вміннями; вияв інтересу до активного пізнання музичного мистецтва). *Критерієм комунікативно-компетентнісного компоненту* нами визначено *міру готовності майбутніх учителів музики до діалогічного спілкування з учасниками навчально-виховного процесу* (показники: здатність до організації творчої взаємодії з учасниками музично-виконавської діяльності; володіння студентами вербальними, невербальними музично-виконавськими засобами спілкування). *Критерієм діяльнісно-творчого компоненту* визначено *ступінь вияву креативних якостей студентів у процесі здійснення музично-виконавської діяльності* (показники: наявність умінь саморегуляції у процесі музично-виконавської діяльності; уміння створювати самостійну та оригінальну інтерпретацію музичних творів).

Використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики потребує взаємодії наступних **функцій**: *діагностичної,*

що спрямована на визначення рівня музично-виконавських знань, умінь та навичок особистості, умов та факторів, які впливають на протікання означеної підготовки, дослідження причин, що перешкоджають досягненню намічених освітніх цілей, модернізації та оптимізації навчально-виховного процесу; *оцінної*, яка полягає в аналізі перебігу музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики, її результативності, у виявленні позитивних сторін та недоліків, які потребують з'ясування, уточнення причин, корегування подальшого протікання освітнього процесу, пошуку шляхів його удосконалення та підвищення ефективності; *організаційної*, що забезпечує здатність особистості будувати процес навчання на основі використання різних форм, методів, прийомів, засобів, організації власних дій та дій інших студентів під час музично-виконавської підготовки; *релаксаційної*, яка орієнтована на створення особливої оточуючої атмосфери комфорту, спокою, підтримати, застосовування сугестивних методів та засобів для пом'якшення негативних впливів на майбутніх учителів музики; *творчої*, що впливає на активізацію викладачем творчих можливостей студента, вивчення передового досвіду в галузі музичної педагогіки для розробки власних способів навчання, які сприятимуть художньо-творчому розвитку особистості.

Основними **принципами** музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики визначено: *індивідуалізації; єдності свідомого й безсвідомого; інтеграції; радісного, ненапруженого навчання у поєднанні з психічною релаксацією; діалогової взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу*, які дозволяють утворити атмосферу психологічного комфорту, сформувані цілісні музичні знання, сприяють активізації усвідомлюваних та неусвідомлюваних елементів психічної діяльності, створенню власного оригінального стилю у подальшій творчій діяльності.

Музично-виконавська підготовка майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій залежить від дотримання наступних **педагогічних умов**, а саме: *врахування індивідуально-типологічних особливостей майбутніх учителів музики у використанні вольових впливів; самоактуалізація гармонійного розвитку студентів у процесі музично-виконавської діяльності; орієнтація майбутніх учителів музики на розвиток мистецької рефлексії*. Комплексне використання вищевикладених педагогічних умов може стати основою для забезпечення підвищення ефективності фахової підготовки студентів, налагодження комунікативних зв'язків між партнерами навчального процесу, корегування професійних дій та зміцнення позитивних якостей майбутнього фахівця.

У **третьому розділі** – «Дослідно-експериментальна робота з формування музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій» проведено констатувальний, формувальний та контрольний етапи експерименту, представлено методичний інструментарій музично-виконавської підготовки студентів, проаналізовано результати експериментальної роботи на основі порівняння кількісних і якісних показників.

Констатувальний етап експерименту з визначення стану сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій, що охопив 236 респондентів, було проведено на базі Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка,

Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет», Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Відповідно до визначених критеріїв та показників сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій нами були розроблені рівні означеного феномена, а саме: *низький, середній та високий*. Методичну модель музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій зображено на рис. 1.

Низький рівень сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики характеризується наявністю фрагментарної художньо-естетичної потреби до оволодіння музично-виконавськими знаннями, уміннями та навичками, нестійким послабленим інтересом до виконавської діяльності, відсутністю розуміння необхідності й значущості оволодіння нею, відсутністю потреби до застосування виконавських прийомів на уроках музики в школі. Студенти цього рівня відрізняються епізодичним виявленням обізнаності щодо вербальних, невербальних і музично-виконавських засобів комунікації, недостатнім досвідом концертних виступів та слабким розвитком умінь саморегуляції у процесі музично-виконавської діяльності, нерозумінням драматургії музичного твору, невмінням психологічно настроїтись на виконання музично-художнього образу і подолання хвилювання під час концертного виступу. Незважаючи на явну недостатність для повноцінної музично-виконавської діяльності, цей рівень є плацдармом на шляху до оволодіння достатнім рівнем виконання музичних творів.

Середній рівень сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики характеризується їх стійким інтересом до оволодіння музично-виконавськими знаннями та сугестивними вміннями, адже ці студенти проявляють інтерес до пізнання музичного мистецтва. Але респонденти, які належать до цього рівня лише частково усвідомлюють їх значущість та необхідність застосування у практичній діяльності й володіють знаннями лише поодинокими методами і прийомів діалогового спілкування. Вони не спроможні самостійно організовувати творчу взаємодію між учасниками музично-виконавської діяльності та аналізувати нестандартні ситуації без сторонньої допомоги. Саморегуляція та самоконтроль творчих мистецьких та педагогічних дій у них присутні частково. Оволодіння майбутніми вчителями музики вербальними й невербальними прийомами на цьому рівні означає, що вони виявляють часткову обізнаність щодо означених прийомів, адже у них ще неповністю сформований особистісно-необхідний мінімум музично-виконавських і сугестивних знань та вмінь. У процесі інтерпретації музичних творів такі студенти не проявляють самостійності щодо пошуку інформації для створення яскравих художніх образів, а керуються настановами та вказівками викладача.

Високий рівень сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій характеризується активізацією їх інтересу до цього виду діяльності, усвідомленням значущості й необхідності оволодіння нею, що викликано професійно-ціннісними та пізнавальними мотивами, проявом творчої активності. Студенти означеного рівня володіють комплексом інтегрованих мистецьких знань, здатні апелювати до власної мистецької інформативної бази як засобу активізації діалогічного спілкування, демонструють розвинуті партнерсько-комунікативні взаємовідносини у музично-виконавській діяльності.

МЕТА: формування музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики засобами сугестивних технологій

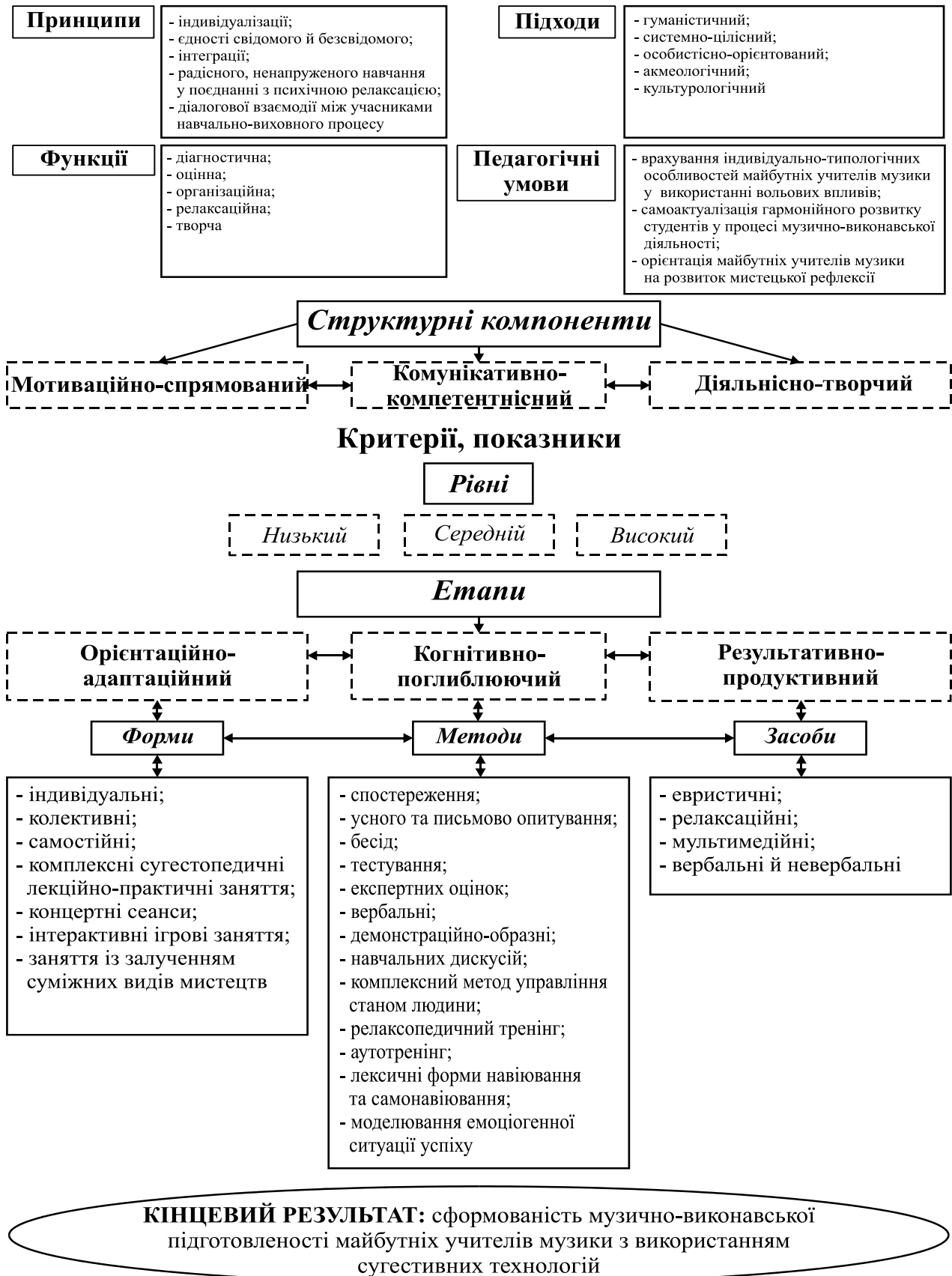

Рис. 1 Модель музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій

Високий рівень музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики визначається також сформованим асоціативно-образним, гнучким самостійним мисленням, що виявляється в аналізі нетипових ситуацій, у співвідношенні їх з перспективними творчими цілями, розвиненою інтуїтивною й аналітично-оцінювальною сферою, здатністю до об'єктивної самооцінки та корекції власної мистецької та педагогічної дії, наявністю умінь саморегуляції у процесі музично-виконавської діяльності.

У результаті діагностування рівнів сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій було встановлено перевагу середнього та низького рівнів, що потребувало проведення спеціальної педагогічної роботи означеного напрямку.

Проведення формувального експерименту відбувалось у **три етапи** (*орієнтаційно-адаптаційний, когнітивно-поглиблюючий, результативно-продуктивний*) та здійснювалось згідно з визначеною метою і змістом кожного етапу формування музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій. Відповідно до окресленого і впровадженого спеціально розробленого методичного комплексу, що поєднує форми, методи і засоби сугестивного впливу із формами, методами і засобами мистецького навчання здійснювався кожен із етапів означеного експерименту.

Орієнтаційно-адаптаційний етап передбачав спрямування студентів на їх заохочення до ефективної музично-виконавської діяльності та заохочення до нетрадиційних форм, методів, засобів і прийомів, притаманних технологіям сугестивного впливу. Його головним змістом було створення психолого-педагогічного імпульсу щодо стимулювання художньо-естетичних потреб до оволодіння музично-виконавськими знаннями і сугестивними вміннями; надання потребовому збудженню тонічного, стійкого характеру шляхом поглиблення потребового спонукання до оволодіння музично-виконавськими знаннями і сугестивними вміннями на основі психолого-педагогічної підтримки; створення психологічної установки на формування музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій на базі розвитку та пролонгацію інтересу студентів до активного пізнання музичного мистецтва.

В якості специфічного методичного інструментарію формування мотиваційно-спрямованого компонента музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики, на першому етапі експерименту, на базі міжпредметної інтеграції відбувалось варіативне поєднання таких методів: бесіди, опитування, тестування, пізнавальних ігор, навчальних дискусій, заохочення, роз'яснення та педагогічного пояснення, мистецького вправління, демонстраційно-образних з релаксопедичним тренінгом, психічною саморегуляцією, аутосугестією, лексичних формул навіювання і самонавіювання тощо. На орієнтаційно-адаптаційному етапі пропонувалось використання спеціально створеного релаксопедичного тренінгу, який дозволив не лише оновити енергію сприймання навчального матеріалу, але й інтенсифікувати навчально-виховний процес у цілому за рахунок активізації резервних психічних можливостей студентів, закладених в їх підсвідомості.

Когнітивно-поглиблюючий етап було націлено не лише на поглиблене засвоєння майбутніми учителями музики комплексу організаційно-комунікативних,

психолого-педагогічних, музично-виконавських знань, умінь і навичок, а й на вільне оперування ними на практиці для створення творчої взаємодії та діалогічного спілкування між учасниками навчально-виховного процесу. Ці завдання вирішувалися **методами**: бінарними, образно-демонстраційними, аутотренінгу, глобалізації, створення сугестивного фону, психосаморегуляції, моделювання емоціогенних ситуацій, інтерактивних сугестопедичних ігор, неінтерактивних сугестопедичних ігор, сугестопедичного контролю, діагностичних завдань, опитування, мистецького вправління, тощо.

Визначальною особливістю цього етапу стало розроблення методичних порад викладачу-музиканту: «10 «не» для створення ситуації успіху»; сугестопедичного лекційно-практичного заняття, яке складається з трьох блоків (*інформаційно-понятійного, операційно-практичного та оцінно-контрольного*), що передбачало надання студентам спеціальних комунікативно-педагогічних знань щодо організації творчої взаємодії та подальше відпрацювання відповідних методів на практиці; сугестопедичного тренінгу формування музично-комунікативної компетентності майбутніх учителів музики (вербальні, невербальні музично-виконавські засоби).

Результативно-продуктивний етап було спрямовано на підвищення результатів музично-виконавської підготовки на основі розвитку креативності майбутніх учителів музики, що полягає у самостійному створенні оригінального продукту означеної діяльності – неповторного художнього образу музичного твору, що виник у процесі його інтерпретаційного опрацювання. На продуктивно-результативному етапі для формування діяльнісно-творчого компоненту було залучено сугестивні комплексні методи, засоби і прийоми мистецького навчання (художнього вправління, вербальних, демонстраційно-образних тощо). Варіативне застосування означених методів дозволяє ефективно здійснювати сугестивний вплив на самостійність, оригінальність музично-виконавської діяльності загалом і творчо-інтерпретаційної діяльності майбутніх учителів музики зокрема. Для вирішення завдань даного етапу були розроблені наступні методики: сугестопедичний аутотренінг формування умінь саморегуляції у процесі музично-виконавської підготовки, сугестопедична методика формування умінь художньої інтерпретації музичного твору.

Перевірка результативності проведеної дослідно-експериментальної роботи здійснювалась на основі застосування методів математичної статистики: χ^2 -критерія Пірсона та критерія φ^* Фішера (*кутове перетворення Фішера*).

За допомогою χ^2 -критерію Пірсона визначено достовірність відмінностей між рівнями знань студентів контрольних і експериментальних груп після формувального етапу експерименту. Для визначення саме на якому рівні ці відмінності відбулися (зростає кількість позитивних чи незадовільних оцінок) використовувався критерій φ^* Фішера.

Узагальнюючи результати формувального експерименту, нами відзначено, що впровадження у навчальний процес вищих музично-педагогічних навчальних закладів розробленої методики музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій супроводжувалося, в цілому, позитивною динамікою (табл. 1).

Рівні сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій за результатами формувального експерименту (чисельник – абсолютний показник, знаменник – відносний показник)

Компоненти	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Мотиваційно-спрямований	9/32,14	4/12,50	14/50,00	19/59,38	5/17,86	9/28,12
Комунікативно-компетентнісний	9/32,14	4/12,50	15/53,57	21/65,63	4/14,29	7/21,87
Діяльнісно-творчий	11/39,28	6/18,75	13/46,43	17/53,13	4/14,29	9/28,12
Загальний показник сформованості МВП	5/34,52	5/14,58	11/50,00	19/59,38	4/15,48	8/26,03

Результати порівняльного аналізу показників контрольної (КГ) і експериментальної (ЕГ) груп представили динаміку ефективності запропонованого методичного забезпечення й мали таку різницю: на високий рівень піднялися 10,41 % респондентів ЕГ, натомість високий рівень у КГ залишився незмінним. Щодо середнього рівня, то у студентів КГ за результатами формувального експерименту він склав 50 %, натомість у студентів ЕГ – 59, 38 %, різниця <9,38 %, а низький рівень у респондентів КГ мали 34,52 %, у ЕК – 14,58 %, різниця зменшилась на >19, 94 %;

Динаміка позитивних змін у рівнях сформованості музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій свідчить про дієвість та ефективність запропонованої методики, підлягає екстраполяції і може бути застосована в інших галузях мистецького навчання.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичні узагальнення та експериментально доведено ефективність авторської методики музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій, яка є актуальною для музично-педагогічних навчальних закладів України. Проведене теоретичне та експериментальне дослідження, виконання всіх поставлених завдань дали підстави зробити такі висновки:

1. З'ясовано сутність поняття «сугестія» та «сугестивна технологія» у науковій літературі, розглянуто основні види та стани сугестії, наведено історичну періодизацію, виокремлено свідомі та несвідомі механізми навіювання. Зроблено ретроспективний аналіз психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження, розкрито особливості використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики.

У процесі дослідження було визначено, що сугестія, виступаючи невід'ємною важливою складовою начально-виховного процесу музично-педагогічних факультетів та Інститутів мистецтв є інноваційним засобом впливу на особистість студента, ефективність якого залежить від особистісних та професійних якостей викладача, від змісту навіювання та від сукупності ситуацій його виконання. Застосування у фаховій підготовці майбутніх учителів музики сугестивних засобів, прийомів та методів змінює структуру та принципи традиційного навчання, сприяє підвищенню якості та результативності означеного процесу.

2. Проаналізовано стан розробки досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній теорії та практиці навчальних закладів України та зарубіжжя. Визначено, що використання сугестивних технологій у навчально-виховному процесі потребує створення психолого-педагогічних умов і спрямоване на розкриття внутрішніх резервних можливостей особистості, на стимуляцію мотиваційної сфери, підвищення інтересу до навчання, основу якої становить неусвідомлювана психічна активність й супроводжуються психогігієнічним, психотерапевтичним та психопрофілактичними ефектами.

Використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики дозволяє підвищити мотивацію студентів в оволодінні ними фаховими знаннями, вміннями та навичками, пізнавати власні психічні показники, сприяє розвитку здатності до саморозуміння свого «Я», самостійності, дає можливість студентам оволодіти методами творчої взаємодії, виконавською інтерпретацією музичних творів, наповнити навчально-виховний процес позитивними переживаннями та реалізуватись у професійній діяльності. Слід зазначити, що побудова та реалізація сугестивного впливу залежить від добору форм, засобів, методів, знань про інформаційні потоки впливу, зовнішніх і внутрішніх факторів та завдань музично-виконавської підготовки. У результаті дослідження нами дано авторське визначення, що використання *сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики* передбачає організацію *психічно-динамічного комплексного процесу, що ґрунтується на впливах партнерів на свідомому й підсвідомому рівнях в умовах психологічного комфорту, в ході якого розвиваються та формуються певні музично-художні уявлення особистості, не притаманні їй раніше для створення та реалізації оригінальних концепцій музичних творів у виконавському процесі.*

3. Обґрунтовано *методологічні підходи* до музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій, а саме: гуманістичний, системно-цілісний, особистісно-орієнтований, акмеологічний та культурологічний, що спрямовані на індивідуальний розвиток здібностей особистості, яка здатна у процесі мистецької діяльності цілісно сприймати та відтворювати художньо-музичні образи мистецьких творів, дозволяють сформувати сучасні знання та вміння для досягнення високого професійного рівня, сприятимуть підвищенню загального культурного рівня, самовдосконаленню та самореалізації нею своїх потенційних можливостей. Музично-виконавська підготовка майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій потребує взаємодії наступних *функцій*: діагностичної, оцінної, організаційної, релаксаційної та творчої.

Основними *принципами* музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики визначено: *індивідуалізації; єдності свідомого й безсвідомого; інтеграції; радісного, ненапруженого навчання у поєднанні з психічною релаксацією; діалогової взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу, які дозволяють утворити атмосферу психологічного комфорту, сформувати цілісні музичні знання, сприяють активізації усвідомлюваних та неусвідомлюваних елементів психічної діяльності, створенню власного оригінального стилю у подальшій творчій діяльності.*

4. Теоретично узагальнена та розроблена компонентна структура музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних

технологій, що складається з *мотиваційно-спрямованого, комунікативно-компетентнісного та діяльнісно-творчого компонентів*. Визначено критерії досліджуваного феномена: ступінь сформованості мотиваційної спрямованості майбутніх учителів музики у процесі музично-виконавської підготовки (показники: наявність художньо-естетичної потреби до оволодіння музично-виконавськими знаннями і сугестивними вміннями; вияв інтересу до активного пізнання музичного мистецтва), міра готовності майбутніх учителів музики до діалогічного спілкування з учасниками навчально-виховного процесу (показники: здатність до організації творчої взаємодії з учасниками музично-виконавської діяльності; володіння студентами вербальними, невербальними, музично-виконавськими засобами спілкування), ступінь вияву креативних якостей студентів у процесі здійснення музично-виконавської діяльності (показники: наявність умінь саморегуляції у процесі музично-виконавської діяльності; уміння створювати самостійну та оригінальну інтерпретацію музичних творів).

Розроблені критерії дозволили діагностувати стан музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій та визначити рівні сформованості означеного феномену, а саме: низький, середній та високий. Діагностика показала, що на констатувальному етапі дослідно-експериментальної роботи переважають респонденти середнього та низького рівнів.

5. Музично-виконавська підготовка майбутніх учителів музики залежить від дотримання наступних *педагогічних умов*, а саме: *врахування індивідуально-типологічних особливостей майбутніх учителів музики у використанні вольових впливів; самоактуалізація гармонійного розвитку студентів у процесі музично-виконавської діяльності; орієнтація майбутніх учителів музики на розвиток мистецької рефлексії*, які істотно впливають на якість означеної підготовки студентів з використанням сугестивних технологій.

6. Розроблено методичний інструментарій музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій, ефективність якого була перевірена під час формуального експерименту. Проведення експериментальної роботи відбувалось відповідно до визначених етапів: *орієнтаційно-адаптаційного* (формування мотиваційно-спрямованого компоненту), *когнітивно-поглиблюючого* (формування комунікативно-компетентнісного компоненту), *результативно-продуктивного* (формування діяльнісно-творчого компоненту) та здійснювалось згідно визначеної мети і змісту кожного з етапів формування музично-виконавської підготовленості майбутніх учителів музики на основі застосування сугестивних технологій, окресленого і впровадженого спеціально розробленого методичного комплексу, що поєднує форми, методи і засоби сугестивного впливу із формами, методами і засобами мистецького навчання.

Експериментально перевірено ефективність методики музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій та доцільність її реалізації у процесі дослідницько-експериментальної роботи. У результаті порівняння статистичних даних у контрольних та експериментальних групах було зафіксовано переважання середнього та високого рівнів сформованості означеного феномена, що дало змогу визначити динаміку позитивних змін показників сформованості мотиваційно-спрямованого, комунікативно-компетентнісного та

діяльнісно-творчого компонентів і підтвердити оригінальність, нетрадиційність та ефективність впровадження методики музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій у навчальний процес вищих музично-педагогічних навчальних закладів України.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях автора:

1. Семеняк В. М. Теоретичні передумови професійної підготовки майбутніх вчителів музики до виконавської діяльності / В. М. Семеняк // Педагогіка вищої середньої школи : зб. наук. праць / редкол.: Буряк В. К. (гол. ред.) та ін. – Кривий Ріг, 2006. – Вип. 16. Спец. вип. Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології). Ч. 2. – С. 147–155.

2. Семеняк В. М. Змістовна сутність поняття «увага» в професійній підготовці вчителя музики / В. М. Семеняк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 «Теорія і методика мистецької освіти» : зб. наук. праць. – Вип. 5 (10). – К., 2007. – С. 87–90.

3. Семеняк В. М. Сугестивні технології як умова професійної підготовки вчителя музики / В. М. Семеняк // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / редкол.: Буряк (гол. ред.) та ін. – Кривий Ріг, 2007. – Вип. 18. Спец. вип. Мистецько-педагогічна освіта. Ч. 2. – С. 117–127.

4. Міщанчук В. М. Сугестивні технології як чинник оптимізації професійної підготовки вчителя музики в інструментальних класах / В. М. Міщанчук // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 35 / за заг. ред. акад. НАПН України Євтуха М. Б., укладач О. В. Михайличенко. – С. 5–8.

5. Міщанчук В. М. Теоретико-методичні засади упровадження сугестивно-педагогічних технологій у професійну підготовку майбутніх вчителів музики у вищих навчальних закладах / В. М. Міщанчук // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / гол. ред. проф. Буряк В. К. – Кривий Ріг, 2009. – Вип. 25. – С. 335–343.

6. Міщанчук В. М. Сучасні художньо-педагогічні технології в контексті професійної підготовки майбутніх вчителів музики у вищих навчальних закладах / В. М. Міщанчук // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / редкол.: В.К. Буряк (гол. ред.) та ін. – Кривий Ріг, 2009. – Вип. 26. Мистецька освіта в Україні (теорія, методи, технології) – С. 246–253.

7. Міщанчук В. М. Застосування сугестивно-педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх вчителів музики / В. М. Міщанчук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 «Теорія і методика мистецької освіти» : зб. наук. праць. – Вип. 9 (14). – К., 2010. – С. 36–39.

8. Міщанчук В. М. Зміст поняття «сугестія» в наукових дослідженнях минулого та сучасності / В. М. Міщанчук // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / за ред. д. п. н., проф. З. П. Бакум. – Кривий Ріг, 2013. – Вип. 38. – С. 231–235.

9. Міщанчук В. М. Врахування індивідуально-типологічних особливостей у підготовці майбутніх учителів музики із використанням сугестивних технологій / В. М. Міщанчук // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені

В. О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки» : зб. наук. праць / за ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти. – Вип. 1.43 (98). Технології педагогічної освіти. – Миколаїв, 2013. – С. 122–125.

10. Міщанчук В. М. Гуманістичний підхід до музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики / В. М. Міщанчук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 «Теорія і методика мистецької освіти» : зб. наук. праць. – Вип. 16 (21). – К., 2014. – С. 109–113.

11. Міщанчук В. М. Діагностика рівнів сформованості музично-виконавської підготовки студентів інститутів мистецтв з використанням сугестивних технологій / В. М. Міщанчук // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / за ред. д. п. н., проф. З. П. Бакум. – Кривий Ріг, 2013. – Вип. 42. – С. 55–61.

12. Мищанчук В. Н. Использование музыкотерапии как метода суггестивных технологий в подготовке будущих учителей музыки / В. Н. Мищанчук // Всероссийский журнал научных публикаций. – Москва, 2013. – Вып. 5(20). – С. 60–63.

13. Семеняк В. М. Шляхи формування навичок самоактуалізації особистості в умовах гуманізації суспільства / В. М. Семеняк // Громадянське суспільство та проблеми становлення особистості : зб. наук. праць / відп. ред. А. С. Лобанова. – Вип. 2. – Кривий Ріг ; Забже : Видавничий дім, 2007. – С. 203–209.

14. Міщанчук В. М., Рейзенкінд Т. Й. Шляхи гуманізації професійної підготовки майбутнього фахівця у контексті євроінтеграційних процесів / В. М. Міщанчук, Т. Й. Рейзенкінд // Громадянське суспільство та проблеми становлення особистості : зб. наук. праць / відп. ред. А. С. Лобанова. – Вип. 3. – Кривий Ріг ; Забже : Видавничий дім, 2008. – С. 262–270.

15. Міщанчук В. М. Професійна підготовка зі сугестивно-педагогічних технологій майбутнього вчителя музики у вищих навчальних закладах / В. М. Міщанчук // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. мат. VI Мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О. П. Рудницької. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010. – С. 285–287.

16. Міщанчук В. М. Етапи застосування сугестивно-педагогічних технологій в професійній діяльності майбутнього вчителя музики / В. М. Міщанчук // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів VII Мистецько-педагогічних читань пам'яті професора О. П. Рудницької / за ред. О. М. Отич. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010. – С. 361–364.

17. Міщанчук В. М. Емоційна культура майбутнього вчителя музики як важлива характеристика реалізації сугестивного впливу в процесі педагогічно-виконавської діяльності / В. М. Міщанчук // VI Всеукраїнська «Музична освіта України» та III Міжнародна «Творчість для народних інст-ів композиторів України та зарубіжжя» науково-практичні конференції (ДДПУ ім. І. Франка, 9–10.05.2013, м. Дрогобич) : зб. мат. та тез / ред.-упоряд. А. Душний, Б. Пиц. – Дрогобич : Посвіт, 2013. – С. 48–51.

18. Міщанчук В. М. Використання сугестивних технологій у музично-виконавській практиці підготовки майбутніх учителів музики / В. М. Міщанчук // Альманах «Педагогічне Криворіжжя» : зб. наук. праць / за ред. д. п. н., проф. Т. О. Дороніної. – Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2013. – Вип. 1. – С. 67–70.

АНОТАЦІЇ

Мищанчук В. М. Методика використання сугестивних технологій у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2015.

У дисертації досліджується проблема удосконалення музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій. Здійснено історичний, теоретико-методологічний аналіз літератури з означеної проблеми, розкрито сутність поняття «сугестія», «сугестивна технологія», «музично-виконавська підготовка»; надано авторське тлумачення поняття *«сугестивна технологія у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики»*; визначено методологічні підходи, принципи, та функції, що зумовило виокремлення структурних компонентів (мотиваційно-спрямованого, комунікативно-компетентнісного, діяльнісно-творчого) та педагогічних умов.

Науково обґрунтовано критерії, показники, рівні сформованості музично-виконавської підготовленості студентів з використанням сугестивних технологій. Розроблено методичний інструментарій та поетапна методика музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики з використанням сугестивних технологій, експериментально перевірено її ефективність та доцільність реалізації у процесі дослідницько-експериментальної роботи.

Ключові слова: сугестія, сугестивна технологія, форми, методи та засоби навчання, музично-виконавська підготовка, майбутній вчитель музики, методика.

Мищанчук В. Н. Методика использования сугестивных технологий в музыкально-исполнительской подготовке будущих учителей музыки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2015.

Диссертация посвящена проблеме совершенствования музыкально-исполнительской подготовки будущих учителей музыки с использованием сугестивных технологий. Актуальность проблемы обусловлена новыми процессами модернизации в системе музыкально-педагогического образования Украины, которые направлены на подготовку специалистов высокого уровня культуры, образованности, профессионализма. Использование сугестивных технологий в музыкально-исполнительской подготовке будущих учителей музыки, которые воздействуя на сознательную и подсознательную сферы человека, позволяет воспроизводить не только накопленные опытом и наукой знания, но и способствует появлению новых смыслов, обеспечивает целостное восприятие картин мира на основе сочетания механизмов логического и образного мышления, создает условия для развития творческой, нестандартно мыслящей личности, реализации ней своих способностей и возможностей в музыкально-исполнительской деятельности.

В работе осуществлен исторический, теоретико-методологический анализ литературы по данной проблеме, раскрыта сущность понятия «суггестия», «суггестивная технология», «музыкально-исполнительская подготовка»; предоставлено авторское толкование понятия «суггестивная технология в музыкально-исполнительской подготовке будущих учителей музыки»; определены методологические подходы, принципы, и функции, что обусловило выделение структурных компонентов (мотивационно-направленного, коммуникативно-компетентностного и деятельно-творческого) и педагогических условий.

Научно обоснованы критерии, показатели, уровни сформированности музыкально-исполнительской подготовленности студентов с использованием суггестивных технологий. Разработан методический инструментарий и поэтапная методика музыкально-исполнительской подготовки будущих учителей музыки с использованием суггестивных технологий, экспериментально проверено ее эффективность и целесообразность реализации в процессе исследовательско-экспериментальной работы.

Ключевые слова: суггестия, суггестивная технология, формы, методы и средства внушения, музыкально-исполнительская подготовка, будущий учитель музыки, методика.

Mischanchuk V. N. Methods of usage of suggestive technology in musical and performance training of future music teachers. – The manuscript.

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.02 – theory and methods of music education. – National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov, Kyiv, 2015.

The thesis studies the problem of improving musical and performance training of future teachers using suggestive technologies. There was made the historical, theoretical and methodological analysis of the literature on the above mentioned problem, there was shown the essence of the concept of "suggestion", "suggestive technology", "music and performance training"; there was presented the author's interpretation of the notion "suggestive technology in music and performing training of future teachers"; there were defined the methodological approaches, principles and functions, resulted in the isolation of the structural components (motivational oriented, communicative competence, actions creative) and pedagogical conditions.

The criteria, parameters, levels of musical and performance training of students using suggestive technologies are scientifically substantiated. The methodical instruments and the stage by stage methods of musical and performance training of future teachers using the suggestive technology were developed, their effectiveness and feasibility in the process of research and experimental work were experimentally verified.

Key words: suggestion, suggestive technology, forms, methods and means of suggestion, musical and performance training, future music teacher, methodology.

МІЩАНЧУК Вікторія Миколаївна

**Методика використання сугестивних технологій
у музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики**

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Підписано до друку 05.03.2015
Формат 60×84/16. Ум.-друк. арк. – 1,17. Авт. арк. – 0,9.
Тираж 100 пр.

Друкарня С. Г. Щербенка
вул. Рокоссовського, б. 5, пом. 3, м. Кривий Ріг, 50027
(0564) 92-20-77
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4561 від 13.06.2013